

Mirsad Hadžikadić:

Pred nama je sve više i više izazova, jer je više problema u zemlji a mi gradimo organizaciju koja postaje sve veća i veća. Kao takva, ona očito ima svoje potrebe za koje je potrebna zrela organizacija kako bi ih ispunila, a mi još uvijek nismo zrela organizacija, mi tek sazrijevamo. Dakle, vrlo je interesantno. Dijaspora nam je jako važna, a uvodimo i neke promjene u svom vodstvu u dijaspori. Ujedinjujemo ljude koji će stati iza programa koji mi želimo da razvijemo koliko god je to moguće i koliko god je potrebno. Petak je bio interesantan. U petak sam imao jedan jako zanimljiv sastanak. Naš koordinator za Njemačku doveo je prijatelja Nijemca koji radi u energetskom sektoru, a energija je vrlo važna za Bosnu i Hercegovinu. Bosna i Hercegovina se bori da razvije svoju vlastitu politiku energije. Ova osoba je očito prijatelj Bosne i Hercegovine. On ima djevojku u Bosni i provodi puno vremena ovdje. Pričao mi je o teškoćama sa kojima se godinama susreće u svojim naporima da donese investicije u oblasti energetike u Bosnu i Hercegovinu. Došlo je do toga da je na kraju morao otići u susjedne zemlje kako bi implementirao svoje projekte, ali on još uvijek čeka priliku da razvije inicijative i u Bosni i Hercegovini. Mnogo toga se moglo zaključiti iz tog razgovora s njim, u kojem je govorio o sposobnostima ali i istovremenim izazovima. U jednom trenutku pričao je o tome kako je, za svoju kuću ili firmu u Njemačkoj, naručio veliki broj prozora i vrata od jedne bosanske firme. Proizvodi su bili superiornog kvaliteta na svjetskom nivou, ali su ljudi koje su poslali da montiraju ta vrata i prozore bili nedisciplinovani i neprofesionalni, pa čak nisu imali ni neophodne vještine da adekvatno montiraju vrata i prozore, tako da je morao da razgovara sa firmom, da ih zove da dolaze nekoliko puta. Srećom, radilo se o prijatelju koji je bio voljan da to istrpi, ali to je bio njegov primjer kojim je rekao kako smo mi istovremeno sposobni za najbolje i najgore. Bio je to jako interesantan razgovor. Te večeri je počeo Sarajevo Film Festival, koji je interesantan set aktivnosti. Mislim da traje oko šest dana. Ponekad se na ovom festivalu premijerno prikazuju filmovi regionalnog, evropskog pa čak i svjetskog karaktera, postavi se crveni tepih, kamere TV stanica budu posvuda. Interesantno je da Sarajevo Film Festival donosi jedno sasvim drugačije raspoloženje u kompletan grad. Iznenada vidite sreću i osmijehe na licima ljudi, oni šetaju ulicama u prazničnom raspoloženju, dobro obučeni, grad zatvori ulice tako da ljudi mogu šetati. Negdje sam prokomentarisao kako ovom gradu, ovoj zemlji i ovim

ljudima treba tako malo za sreću, i to me je podsjetilo da moramo da uradimo svoj dio. Te noći Mirzeta i ja smo bili sa prijateljima i pogledali smo jedan od filmova, zatim jednu prezentaciju, sastali se sa mnogim ljudima, pa čak i prisustvovali jednom after partiju. Sastali smo se sa jednim dobrim prijateljem koji je bio u Sjedinjenim Američkim Državama, njegovom djevojkom i njihovim prijateljima. Oni su došli da nas vide skoro u ponoć, nakon večere u restoranu koji smo im preporučili, i zajedno smo dugo sjedili. Oni su takođe komentarisali kako grad drugačije izgleda za vrijeme festivala. U nedjelju sam imao interesantan Facebook prijenos uživo sa jednim bosanskim Srbinom koji je bio ambasador u Francuskoj, ali koji je izguran iz Ministarstva za vanjske poslove, kao sekretar države kao što biste vi to nazvali u Sjedinjenim Državama. Izguran je zato što je insistirao da se organizuje izložba jednog od najboljih bosanskih umjetnika koji je sasvim slučajno bosanski musliman. Ljudi koji su ga poslali tamo protivili su se tom njegovom izboru, pitajući ga zašto nije preporučio bosanskog Srbina, a on je insistirao na osobi koju je on preporučio jednostavno zato što je smatrao da je to jedan od najboljih, ako ne i najbolji bosanski slikar u tom trenutku. Zbog toga je platio cijenu – nikad mu više nije ponuđena nijedna diplomatska pozicija. Bilo je interesantno što je on tako otvoreno govorio o svojim iskustvima. On je definitivno bosanski Srbin, koji se bori za kulturni i bilo kakav drugih prostor gdje bosanski Srbi mogu da izraze svoj identitet, i on je jedan od vodećih glasova nekih od organizacija bosanskih Srba, ali istovremeno je on građanin Bosne i Hercegovine koji vjeruje u dobrobit svih građana ove zemlje, tako da je to bio jedan zaista interesantan razgovor. U ponedjeljak sam imao sastanak sa Političkim vijećem. Formirali smo jedno savjetodavno političko vijeće od nekih četiri do pet ljudi s kojima mogu razgovarati i od kojih mogu dobiti savjete o određenim temama u Bosni i Hercegovini i onome što se dešava. Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je trebalo da se sastane i diskutuje planove da se poduzmu prvi koraci pridruženja NATO-u, i bilo je očito da će srpski član Predsjedništva glasati protiv toga, što se i dogodilo. Sastanak koji je trebao da bude održan nakon toga kako bi se odlučio o uspostavljanju vlade u Bosni nije održan jer su neki članovi Predsjedništva insistirali da se prihvati pridruženje NATO-u prije nego se formira vlada na osnovu rezultata prošlih izbora, znajući da, ako oni ne poduzmu taj korak, nikada nećemo učiniti prvi korak prema članstvu u NATO-u. Tako je zemlja zapala u još dublju krizu. Tri vođe nacionalnih stranaka koje su smislile taj sporazum, koji je vrlo nejasan,

slabo napisan, sa nekim elementima koji su prosto opasni za budućnost Bosne i Hercegovine, ta tri člana nisu mogla objasniti šta su uradili i zašto su to uradili i bili su optuženi popuštanju jedan drugome, iako nijedan zapravo nije uradio apsolutno ništa nakon tog momenta osim ponavljanja jednog te istog. Čini se da je pritisak svjetskih svila uticao na njih pa su željeli da barem izgleda kao da imaju nekakav sporazum tako da se može formirati vlada, a onda se to razmrsilo. Kao rezultat ovoga, ja sam imao interesantan i impresivan pristup medijima. Pojavljivao sam se na radiju, u novinama, na TV stanicama, vjerovatno četiri do pet njih a možda i više. Interesantno je to što se sve to dogodilo zato što sam na svom prvom javljanju bio malo oštiji i agresivniji nego inače, što je ljude iznenadilo, tako da sam postao popularniji i interesantniji medijima. Jer, mediji zapravo traže neke zvučne izjave, koje im trebaju kako bi prenosili vijesti. U prvom intervjuu sa N1, državnom televizijom koja je prisutna u Zagrebu, Beogradu i Sarajevu, dakle u Srbiji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, izgovorio sam jednu rečenicu, gdje sam u suštini pitao ko daje pravo ovoj trojici gospode da odlučuju o budućnosti Bosne i Hercegovine, odnosno da li će se Bosna i Hercegovina pridružiti NATO-u. To bi moglo vjerovatno biti pitanje državnog referenduma građana, kako bi izrazili svoju volju. Plus, postoje neki zakoni i izglasane strategije, koji svi zahtijevaju i pretpostavljaju članstvo u NATO-u, a sad odjednom ova trojica suštinski ignorišu sve to i odlučuju kao dio svoje strategije podjele plijena nakon nekakve navodne pobjede na glasačkim listićima, da podijele plijen i liše ovu zemlju njene budućnosti. Ko im je dao to pravo? I onda sam ja rekao da ovo nije Kraljevstvo Izetbegovića, Dodika i Čovića, te tri vođe nacionalnih stranaka, rekao sam da je ovo zemlja Bosna i Hercegovina. Ovo je jasna referenca na period između dva svjetska rata kada je ovdje postojalo Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca. Tako da sam ja u suštini rekao da se čini da neko pokušava da podijeli ovu zemlju na ova tri dijela, a što je još gore nije ni riječ o narodima, nego o pojedincima, znajući jako dobro da, ako se to ikada, doći će do uništenja Bosne i Hercegovine, jer Jugoslavija koja se u to vrijeme zvala Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca je prestala da postoji. Ta izjava da ovo nije Kraljevstvo Izetbegovića, Dodika i Čovića nego da je ovo zemlja Bosna i Hercegovina je stigla u sve naslove, i na osnovu te jedne rečenice pozvan sam na brojne razgovore i intervjue.

Clark Curtis:

Kad je već riječ o medijima, kako je to prošlo? Bili ste izloženi više nego inače, ali da li su oni postavljali prava pitanja, ili su malo kopali? Kako je prošlo?

Mirsad Hadžikadić:

Neki od njih su bili na istu temu kao i moja reakcija na činjenicu da su ova trojica potpisali sporazum a onda zapravo nisu mogli da to sprovedu. Drugi su bili o našoj nesposobnosti da uspostavimo dobru vanjsku politiku. Neki od njih su pitali zašto barem bošnjačka strana bosanskohercegovačkog vodstva nije bila u stanju uspostaviti značajne i smislene odnose sa Sjedinjenim Američkim Državama. Tako da, znate, brzo učite, brzo shvatite da ono što mediji traže nisu neka duga, duboka objašnjenja, nego da oni traže kratke i zvučne izjave. Ja to učim pa sam u svakom razgovoru pokušao da smislim rečenicu koja najbolje sumira stvari, i iskreno da vam kažem, prilično sam zadovoljan onim što se dogodilo, jer rečenice koje sam smislio, ne koje sam pripremio nego koje sam smislio najbolje što sam mogao kako bih objasnio svoja osjećanja o nekoj temi, upravo to su bile rečenice koje su oni izabrali da iskoriste kako bi predstavili neku sliku ili kao naslov novinskog članka, ili kao neku zvučnu izjavu koju bi oni onda iskoristili dok su snimali razgovore sa mnom. Ali drago mi je da se to dešava, jer morate shvatiti da sam ja niko, što znači da nisam dio nikakve vlade, naša stranka nije ni u kom smislu dio nijedne vlade, iako postajemo sve popularniji, tako da novine nemaju razlog da pišu o nama, pa je činjenica da oni to rade nevjerovatna, i zaista sam zahvalan. To je jednostavno priznanje činjenice da se sve više i više priča o nama, do te mjere da čujemo da druge stranke sve češće ponavljaju naše ideje, što je u redu.

Clark Curtis:

Ovo pitam jer očito ne znam, ali, kada su u pitanju Sjedinjene Američke Države, možda bi one željele da budu više uključene u Bosni i Hercegovini, bilo putem djelovanja američkog ambasadora ili na drugi način. Imate li vi slobodu, odnosno da li je vama dozvoljeno da se sastajete sa ljudima? Mislim, ima li išta što kaže da to nije unutar vaših ovlaštenja, ako bi neko iz druge zemlje želio da započne dijalog sa vama o nekim od ovih tema? Možete li vi to uraditi?

Mirsad Hadžikadić:

Možemo, naravno. Zapravo, mnogi političari koji se hvale svojim „specijalnim odnosima“ sa nekim stranim silama, upravo kod njih to vjerovatno uopšte nije slučaj. Ponekad razne zemlje obezbeđuju raznu vrstu pomoći strankama, ne davanjem novca, nego možda pomognu savjetovanjem ili edukacijom ljudi koji će se kandidovati za pozicije, itd. Mi to još nismo imali, ni razgovore niti ponude bilo kakve vrste pomoći, ali to je u redu, jer mi mislimo da tako i treba da bude. Mi smo nezavisni i želimo da budemo to što jesmo, ali ja bih u svakom slučaju pozdravio razgovore sa bilo kim, bilo kojom organizacijom, stranom ili domaćom, ambasadorima, ljudima koji razumiju politiku jer ja uvijek tražim savjete drugih, i tražim da utičem na njih, i tražim da razumijem njihovo razumijevanje situacije. Međunarodna zajednica itekako može pomoći, i ja mislim da se ovdje neće mnogo desiti bez njihove direktne uključenosti, prosto zbog dubine netrpeljivosti. Ljudi ovdje ionako razmišljaju o meni kao o nekom Amerikancu i misle da me podržava neko iz Sjedinjenih Američkih Država, što definitivno nije istina. Da je to slučaj, vjerovatno bih imao više novca i bio učinkovitiji u ovome što radim. Međutim, ja ne krijem svoju prošlost u Sjedinjenim Američkim Državama, i da imam bolje razumijevanje tog društva nego u Bosni i Hercegovini i susjednim državama i bilo kom drugom društvu. Mislim da to ne treba kriti, nego reći da će sve biti zakonito i da će biti u skladu sa međunarodnim pravom i u skladu sa bosanskohercegovačkim zakonima. Jedina stvar koja mi zapravo treba i koju želim je otvoreni dijalog i dnevni pristup medijima ili barem prilika da izrazim svoje stavove, naše stavove, da govorimo o onome što nas brine, jer ono što međunarodna zajednica kaže ovdje zaista ima svoju težinu.

Clark Curtis:

Da se vratimo na početak kada si govorio o Pokretu i činjenici da on ne postoji tako dugo. Sada se organizuje i prolazi kroz neke promjene u upravnom organu, skupštini Platforme za progres. Ukratko smo ovo spominjali ranije, ali čini se da aktuelni događaji u Bosni i Hercegovini o kojima smo govorili u posljednjih nekoliko sedmica: politika, urgentnost bavljenja određenim problemima, sve što se događa u samoj Evropi, nisu stvari koje nisi predvidio nego se one sada

jednostavno dešavaju i njima se treba baviti. To je značajan dio vaše poruke – kretanje naprijed zbog ovih aktuelnih događaja.

Mirsad Hadžikadić:

To je apsolutno tačno. Naša namjera je da se bavimo situacijom u Bosni i Hercegovini unutar konteksta političkih događaja u Evropi i svijetu, a mi vidimo da postoji struja koja vodi sve dalje i dalje prema desnici, po pitanju rigidnijeg i manje fleksibilnog pristupa vrijednostima u jednom društvu. Najskoriji primjer je ono što se desilo u Italiji, gdje je vlada pala. Ja mislim da se očekuje da tvrdokorni nacionalisti preuzmu moć. Ovdje takođe vidimo takve znakove i možda je to preteča stvari koje će se dogoditi. Ja se samo bojim da bi ovi noviji događaji tj. sporazum između ove trojice mogao dovesti do konačnog razaranja Bosne i Hercegovine, jer ako se mi ne pridružimo NATO-u, Bosna i Hercegovina je ranjiva. Parlamentarna skupština Republike Srpske, jedne polovine Bosne i Hercegovine, glasala je da Bosna treba da bude neutralna zemlja, što znači da nam čak ne treba ni vojska, a što dalje znači da bismo onda bili potpuno otvoreni napadima odnosno volji naših susjeda sa istoka i zapada koji se ni u prošlosti nisu stidili da negativno utiču na događaje u Bosni i Hercegovini. Primjećujemo tendencije tročlanog Predsjedništva da slabe svoju moć koja ionako nije bila velika, dajući svoje privilegije nižim nivoima vlasti kao parlamentima dva entiteta - Republike Srpske i Federacije BiH, znajući da će to dovesti do blokiranja procesa donošenja odluka u vanjskim poslovima, jer jedna strana bi željela da se pridružimo a druga ne bi. Druga strana u suštini kaže da ćemo se pridružiti NATO-u kad se Srbija pridruži, a ako Srbija odluči da ide u Varšavu onda će i oni. Dakle, ono što ja vidim je sporazum između tri takozvana lidera da krenu putem i poduzmu radnje koje će u konačnici dovesti do razaranja zemlje. Upravo zbog toga mislim da su naše radnje čak i presudnije odnosno značajnije danas, u smislu da se izrazi drugačiji stav odnosno drugačiji pristup vladavini. Takođe vjerujem da situacija ovdje daje jasnu poruku ostatku svijeta. Ako uspijemo da stabilizujemo ovaj brod, onda bi to poslalo poruku svijetu da je moguće osmisliti demokratski sistem koji će dobro funkcionisati u raznolikom okruženju za dobrobit svih svojih građana, a ne samo nekih ili malog broja njih, a to bi barem donekle moglo umanjiti opasnosti od demokratije koje su potencijal za tiraniju većine ili potencijal za tiraniju manjine, u zavisnosti od toga kako se

definiše ustav i kako se pristupa životu tamo. Često sam spominjao da je Bosna možda budućnost svijeta, a ne obrnuto. Bosna je jako raznolika po pitanju kulturoloških iskustava i religija, a u ostatku svijeta vidimo da čim dođe do raznolikosti, dođe i do nekih problema i bitaka između onih koji su imali moć i onih koji dolaze i preuzimaju ono što ovi prethodni misle da je njihovo, što dovodi do netrpeljivosti, konflikta, itd. Bosna je upravo takva već nekih 500-600 godina i vjerovatno se upravo ovdje treba naći rješenje koje bi možda moglo voditi ka ukupnom rješenju za ostala mjesta u svijetu. Mi po definiciji, po kretanju izbjeglica, migracijama izbjeglica, bilo ekonomskim, političkim ili nekim drugim, napredovanjem u tehnologiji sa brzim kretanjima ljudi, zaista postajemo sve raznolikiji. Onaj model države naroda sa homogenom populacijom unutar države propada. Mi moramo da nađemo novi model organizacije društva, a Bosna bi mogla da bude jedna od onih koji barem imaju potencijal da budu primjer pozitivnog konstruktivnog rješenja tog problema.

Clark Curtis:

Samo još jedno brzo pitanje, ako imaš vremena. Vratimo se na tvoje spominjanje onog poslovnog čovjeka iz Njemačke, kojeg si sreo i koji već neko vrijeme želi da investira u Bosnu i Hercegovinu, ali se to nije dogodilo. Da li je to direktan odraz trenutne vlade koja ne prihvata nekog ko želi da pomogne ekonomiji a ko je možda iz druge zemlje? Da li to njima predstavlja neku prijetnju?

Mirsad Hadžikadić:

Da, stvari koje mi je ispričao odnosile su se na jasnu i očitu korupciju, nesposobnost da se razmišlja dugoročno, nedostatak ispravnog sudskog sistema koji je i sam korumpiran, kratkoročno razmišljanje o političkoj moći ljudi koji zauzimaju pozicije koje su potrebne da bi se zapravo pomoglo ali oni rade upravo suprotno, njima je samo stalo do samih sebe. Oni traže svoj udio u tome, oni pitaju: „Ima li mene tu?“ Potencijalni investitori se zapravo susreću sa takvim stavom sve vrijeme, gde god da odu. On ipak nije odustao od Bosne i Hercegovine, nego on skreće pažnju da su ovo stvari koje treba da se riješe. Još jedna stvar na koju se on požalio je administrativno opterećenje koje je strahovito, te da je upravo administrativno opterećenje

kreiralo mogućnost za mnoge da traže mito. Bilo je osvježavajuće vidjeti tako izravno oslikavanje situacije u Bosni od strane nekog ko očito želi dobro ne samo Bosni i Hercegovini nego i svojoj zemlji, svojoj kompaniji. On je našao način da osmisli win-win situaciju, ali druga strana nije bila u tome za pobjedu za zajednicu i za zemlju nego za pobjedu za samu sebe, tako da to ipak nije uspjelo. Taj razgovor je bio totalno osvježavajući, i ja sam mu puno zahvalio, jer mogu zamisliti da se on jednostavno mogao razočarati i obeshrabriti, i mogao je odustati u bilo kom trenutku, ali on u suštini kaže da samo čeka bolja vremena, jer Bosna i Hercegovina ima zaista dobre energetske resurse: hidroenergiju, vjetar, solarnu, hladnu, nuklearnu. Ali vidite, interesantno je da smo mi bogati vodom a ipak uvozimo vodu. To je zapanjujuće! To je jednostavno znak da one na vlasti više zanimaju njihovi vlastiti džepovi nego volja i potrebe naroda koji oni treba da predstavljaju.

Clark Curtis:

Nevjerovatno! Zbog svega toga imam još toliko pitanja... Sve to je zaista fascinantno.

Mirsad Hadžikadić:

Pa, znam da dio mene kaže da treba da budem i da bih volio da budem u Sjedinjenim Državama, jer život tamo je interesantan na toliko raznih načina. Prije svega nauka i istraživanje kojim sam se bavio, zatim rad sa mojim studentima, itd. Ali, takođe osjećam da je ovo životna prilika da se uradi nešto što bi takođe moglo biti izuzetno iskustvo za naše studente. Sinoć sam zapravo počeo predavati o ovome. Predavanje iz mrežnih nauka je u 11:30 srijedom navečer, kad je 5:30 popodne u gradu Charlotte, i ono traje do oko 2:00 ujutro ovdje. Dakle, to je predavanje koje traje tri sata. To je takođe aspekt mene - puno me usređuje da to radim, jer volim raditi istraživanja, volim da predajem, volim da razgovaram sa studentima, i naučim puno svaki put kada to radim, tako da sam zahvalan što imam tu mogućnost.

Clark Curtis:

Stvari koje se dešavaju i to kako ti analiziraš stvari ističu um istraživača koji imaš. Znam da to nije isto kao i biti ovdje, ali problemi s kojima moraš da se nosiš... Tvoji odgovori su jako

poznati s obzirom da se mi poznajemo i zbog stvari koje si uradio na Institutu kompleksnih sistema.

Mirsad Hadžikadić:

Hvala, cijenim to. Takođe radim na memorandumu razumijevanja između univerziteta UNC Charlotte i Univerziteta u Sarajevu. Univerzitet u Sarajevu je inicirao sporazum a zatim ga poslao na reviziju i potpis na UNC Charlotte, i mislim da će on sada biti potpisan i vraćen u Sarajevo da i oni potpišu, tako da možemo početi raditi na zajedničkim programima. Ja mislim da će to dovesti više ljudi, studenata i istraživača ovdje a i odavde tamo, barem po pitanju kreiranja zajedničkog programa koji bi mogao biti inspirisan i tehnologijom i događajima u Bosni i Hercegovini i svijetu.